

Makalenin Dergiye Ulaşma Tarihi: 31.01.2016
Yayın Kabul Tarihi: 08.04.2016

Romantik İlişkilerde Bağlanma Yaralanmaları Ölçeğinin Geliştirilmesi *

Development Of Romantic Relationship Connecting Injured In Scale

Arş. Gör. Sare TERZİ *
Prof. Dr. Yaşar ÖZBAY **

Öz :

Romantik ilişkiler yetişkinlik dönemi yakın ilişkilerinden biridir. Ayrıca, yetişkinlikte bir romantik ilişkinin kurulması ve sürdürülmesi gelişimsel bir görevdir. Bağlanma ilişkisi bebeklerin birincil bakıcı ile kurdukları ve sürdürdükleri güven ve bakıma dayalı ilişkidir. Bağlanma ilişkisi yaşamın ilk yılında geliştirilir ve aktif olur. Bağlanma, yaşam boyu devam eden bir davranış sistemidir. Bebeklikte bağlanma ilişkisinde birinci bağlanma figürü genellikle anne olurken; yetişkinlikte birincil bağlanma figürü çoğu zaman romantik ilişkideki eş olmaktadır. Bağlanma yaralanmaları psikoloji, psikolojik danışma, aile ve çift danışması alanlarında yeni bir kavramdır. Yetişkin romantik ilişkilerinde, kritik ihtiyaç anlarında bağlanma figürünün ulaşılabilir ve cevap verebilir olduğuna dair güvensizlik yaşandığında ve bu güvensizlik travmatik olarak algılandığında, bağlanma yaralanması gerçekleşmektedir. Bağlanma yaralanmaları, çift terapilerinde sık sık karşılaşılan ve iyileştirilmediğinde tekrar tekrar ortaya çıkan bir durumdur. Bu çalışmanın amacı; yeni bir kavram olan bağlanma yaralanmalarını ölçmeye yönelik bir ölçme aracı geliştirmek ve bağlanma yaralanmaları kavramına ilişkin yapıyı ortaya koymaktır. Bu doğrultuda çalışma, ölçek geliştirme sürecine ilişkin adımlar izlenerek yürütülmüştür. Romantik İlişkilerde Bağlanma Yaralanmaları Ölçeği deneme formu en az bir yıllık evli 359 kişiye uygulanmıştır. Elde edilen veriler üzerinden yapılan analizler sonucunda sosyal bilimler ve davranış bilimleri açısından kabul edilebilir değerlerde, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı elde edilmiştir. Elde edilen bulgu-

* Bu makale Sare TERZİ'nin 2014 yılında tamamlamış olduğu "Romantik İlişkilerde Bağlanma Yaralanmaları Ölçeği'nin Geliştirilmesi" başlıklı yüksek lisans tezine dayalı olarak yazılmıştır.

** Gazi Üniversitesi, sare_terzi@hotmail.com

*** Gazi Üniversitesi, yozbay@gmail.com

lar ölçek geliştirme, yetişkin bağlanma teorisi ve bağlanma ile ilgili mevcut ölçme araçları bağlamında tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Romantik İlişkiler, Bağlanma Yaralanmaları, Bağlanma, Yetişkin Bağlanması, Ölçek Geliştirme

Abstract:

A romantic relationship is one of the close relationships for adults. Also, establishing and progressing a romantic relationship for adults is a development task. Attachment relationship is a relationship that babies establish and progress with their primary attachment figures based on safety and caring. Attachment relationship is developed and activated in the first year of the life. In the following years, intense of attachment behavior continues decreasingly. However, attachment is behavioral system that progress life span. While the primary figure in infancy is generally mother, the primary figure in adulthood is chiefly the romantic relationship partner. Attachment injury is a new concept in psychology, psychological counseling, and family and couple counseling. In adult romantic relationships, an attachment injury occurs when the insecurity about attachment figure's responsibility and accesibility is experienced in critical need times and this insecurity is perceived as traumatic. Attachment injury is come up often at couple thearpies and it is repeatedly come up if not remedied. In this research, to develop a measurement for evaluating attachment injury and to introduce the structure of attachment injury concept are aimed. The study in this direction is conducted by following the process to develop a measurement. The Attachment Injury Measurement In Romantic Relationships is applied to 359 people who are married for at least one year. In concequence of the analysis on the findings, a valid and reliable instrument is obtained in terms of social and behavioral sciences. Findings are discussed in the context of measurement development, adulthood and attachment measurments.

Keywords: Romantic Relationships, Attachment, Attachment Injuries, Adulthood Attachment, Measurement Development

Giriş

İnsan sosyal bir varlıktır ve ilişkiler insan yaşamının önemli bir parçasıdır. İlişkiler üzerine kurulu olan insan yaşamında özellikle yetişkinlik döneminde yakın ilişkiler kurmak ve sürdürmek önemlidir. Yetişkinlik döneminde yakın ilişkilerin önemi Erik Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramında vurgulanmaktadır. Kurama göre psikososyal gelişim basamaklarının altıncı evresi olan "Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık" evresi, 18 - 25 yaş arası dönemi açıklamaktadır. Bu dönemde bireyden beklenen gelişim görevi, yakın ilişkiler kurma ve sürdürmedir. Bu dönemin krizini başarılı bir şekilde atlatan bireyler, başarılı yakın ilişkiler kurup sürdürebilmektedir. Fakat dönemin krizini başarısızlıkla sonuçlandıranlar toplumdan yalıtılmışlık yaşamaktadır (Erikson, 1994).

İkinci Dünya Savaşı ile sanayi, ekonomi ve toplumsal yaşamda meydana gelen değişikliklerin ardından bireylerin ergenlik dönemi ve genç yetişkinlik dönemlerindeki deneyimlerinde bazı değişimler gözlenmiştir. Eğitim süresinin ergenlik dönemi sonrasında da devam etmesi, aileden ayrı yaşamının gerçekleşmesine rağmen ekonomik olarak aileye bağımlılıkların devam etmesi, evlenme ve bir iş sahibi olmanın ileri yaşlara kayması gibi 18 – 25 yaş arası bireylerin yaşamlarındaki özelliklerin, ne ergenlik dönemi ne de genç yetişkinlik dönemi özelliklerine uymadığı görülmüştür. Yaşanan bu değişiklikler sonucunda yeni bir gelişim dönemi tanımlanmıştır ve bu dönem “beliren yetişkinlik dönemi” adını almıştır. Beliren yetişkinlik dönemindeki birey ergenlik dönemini geçmiştir ve genç yetişkinliğe hazırlanma sürecindedir. Bu süreçte birey için kariyer kararı verme, yakın ilişkiler geliştirme ve dünya görüşü sahiplenme üzerine yoğunlaşma söz konusudur. Bu üç alanda başarılı olma yetişkinlik dönemine geçişte kriter olarak ele alınmaktadır (Arnett, 1994; 1998; 2000; 2003; 2004).

Bireyin yetişkinliğe geçişindeki önemli kriterlerden biri yakın ilişkiler geliştirmedir. Yakın ilişkiler geliştirme, yetişkinliğe geçiş için önemli bir gelişimsel görevdir. Sternberg'e göre (1986) yakın ilişki, sevilen kişiyle karşılıklı anlayış ve iletişim temelinde kurulan duygusal bir bağlılığı ifade etmektedir. Yakın ilişkiler çatısı altında arkadaşlık ilişkileri, aile ve akrabalık ilişkileri ve romantik ilişkiler yer almaktadır.

Yakın ilişkiler çatısı altında yer alan romantik ilişkiler, hemen her dönemde, her alandan araştırmacıların dikkatini çeken konulardan biri olmuştur. Çoğunlukla romantik ilişki denildiğinde akla sadece aşk gelirken, bu kavram bağlanma, ait olma, destek gibi öğeleri de içermektedir. Romantik ilişkiler, sağlıklı ve işlevsel olduğu takdirde, fiziksel ve duygusal iyilik haline katkıda bulunur (Kalkan ve Yalçın, 2012). Günümüzde, yetişkin romantik ilişkilerinin en dikkat çeken teorilerinden biri, bağlanma teorisiidir.

Bağlanma; bireyin, önemli başkalarına yönelik olarak güçlü bağlar geliştirme sürecidir ve bu süreç yaşam boyu devam eder. Bağlanma kuramı, bu bağları oluşturma eğiliminin kavramsallaştırılmasında önemli bir çatı ortaya koymuştur (Bowlby, 1980). Kuram; etiyoloji, psikodinamizm ve nesne ilişkileri gibi yaklaşımlardan yararlanılarak temellendirilmiştir (Bretherton, 1992).

Bağlanma, bebeğin birincil bağlanma figürüne yakın olmasını ve böylelikle güven içinde olmasını ve tehlikelerden korunmasını sağlar (Bowlby, 1973). Ainsworth ve Bowlby (1991) bağlanmayı, bir bireyin hayatındaki önemli kişilerle, özellikle strese yol açan durumlar söz konusu iken, yakınlık araması ve sürdürmesi ile açıklanan duygusal bağ olarak ifade etmiştir. Bowlby'ye (1973) göre, bebeklerin birincil bakıcı ile yakınlık kurma eğilimleri söz konusudur ve güven duygusu geliştirmelelerini sağlayan önemli bir faktör, birincil bağlanma figürü ile ilişkilerinin niteliğidir. Kurulan bu yakınlığın korunması, bu bağlamda, bebek için en temel hedeftir.

1987 yılında Hazan ve Shaver, yetişkinlikteki yakın ilişkilerin, Bowlby'nin (1973, 1980, 1982) bağlanma kuramına dayalı olarak açıklanabileceği düşüncesini

ortaya atmışlardır. Onlara göre, yetişkinlikteki romantik ilişki, tıpkı çocuklukta birincil bakıcılarla olduğu gibi, eşe karşı geliştirilen bir bağdır. Yetişkin bağlanması geliştirilirken, çocukluk yaşantılarının etkisinin yanı sıra, romantik ilişkinin kendisi de bağlanmanın olduğu bir süreçtir. Çocukluk bağlanma stillerinin (güvenli, kaçınan, kaygılı/kararsız) kullanıldığı bu çalışma, yetişkin bağlanması ile ilgili yapılan ilk uygulamadır.

Bağlanma sürecinde bağlanma figürü genellikle erken yaşlarda birincil bakıcılardan, yetişkinliğe gelindiğinde çoğu zaman romantik ilişkilerdeki eşler olmaktadır (Hazan ve Shaver, 1987).

Bağlanma ilişkisi tıpkı çocuklukta olduğu gibi, yetişkin yaşamında romantik ilişkiler bağlamında da birey ve çift için oldukça önemlidir. Çiftlerin çoğu, ilişkileri boyunca duygusal strese yol açabilecek yaşam olayları ya da durumları deneyimleyebilirler. Ancak bu olay ya da durumlar bağlanma ile ilişkili olduğunda, “bağlanma yaralanmalarına” işaret eder. Bu kavramın çerçevesi, bağlanma teorisi ve bu teorinin bir travma teorisi olarak anlaşılması ile gelişmiştir (Johnson, 1996).

Bağlanma yaralanmaları; evlilik ve aile terapisi, danışma ve psikoloji literatürlerinde yeni bir kavramdır. Kavram; çocukluk ve yetişkin bağlanması, “Duygu Odaklı Çift Terapisi” ve klinik deneyimlere dayalı uzman tavsiyelerinden ortaya çıkmıştır (Johnson, 1998’den Akt. Millikin, 2000).

Bağlanma yaralanmaları, bir eşin diğer eşe “bağlanmanın doğasına zarar veren” bir şey söylemesi ya da yapması ile oluşur (Johnson, 1996). Zarar verici olay, evlilik dışı ilişki kadar büyük ve açık ya da bir aile fotoğrafının dışında kalmak kadar küçük görünen bir şey olabilir (Johnson, 1998’den akt. Millikin, 2000).

Millikin’e (2000) göre, bağlanma yaralanmasının görünen olayının, bağlanma bozulmasının nedeni olması şart değildir. Bazı eşlerde zaten uzun zamandır bağlanma bozulmuştur ve olay, güvensiz bağlanma durumunun sembolik bir işareti olarak hizmet eder. Bazılarında ise güvenli bağlanma devam etmektedir ve olay, ilişki yıpranmasının başlangıcını ifade eder (Millikin, 2000).

Johnson (1996) bağlanma yaralanmalarını; “bağlanma ihaneti” ya da “suçu”, yani, bağlanmanın doğasına zarar veren ve şu andaki ilişkiyi aktif olarak etkileyen travmatik olaylar olarak tanımlar.

Bağlanma yaralanması yaşayan kişiler terapiye gidebilir ve iyi yapılandırılmış bir değerlendirme aşamasında olaya atfettikleri anlama ilişkin olarak danışmanlarıyla konuşabilirler. Bazı danışanlar, olayı travmatik flaşbekler gibi ifade ederken, diğerleri bağlanmanın bozulmasının bir sembolü gibi ifade edebilirler (Johnson, 1996).

Literatürde yetişkin yaşamında romantik ilişkilerin önemi ve romantik ilişkilerde de bağlanmanın rolü vurgulanmaktadır. Bağlanma yaralanmaları, yetişkin romantik ilişkilerinde eşe bağlanmayı tehdit eden bir kavramdır. Bağlanma yaralanmaları, kritik ihtiyaçlarında ihanet ve terk etme ile şekillenen, insan iletişimi-

minin ihlali gibi algılanabilir. Bu ihlaller, bağlanmada güvensizlik oluşturabilir ya da var olan güvensizliği alevlendirebilir. Bu olaylar yaralanan eşler için travmatik olarak düşünülebilir. Aşırı korku ve çaresizliğe neden olur ve eğer bu sorun çözülmezse eşler arasındaki güveni ve yakınlığı bir hayli sınırlandırır (Johnson, 1996)

Bağlanma yaralanmaları, çift ve evlilik danışmalarında, romantik ilişkilerde bağlanma ile ilgili sorunlar olarak karşılaşılabilecek bir kavramdır. Eşe bağlanma yetişkin romantik ilişkilerinin önemli bir değişkenidir. Bağlanmada meydana gelen bozulmalar da ilişkileri ve eşleri etkilemektedir. Çift terapileri, romantik ilişkiler ve bağlanma literatüründe yeni bir kavram olduğu için, literatür bakımından boşluklar bulunmaktadır.

Türk kültüründe bağlanma yaralanmaları ile ilgili çalışmalar bulunmamaktadır. Bağlanma yaralanmalarına müdahale edebilmek için, öncelikle tespit edilmesi ve tanılanması gerekmektedir. Çift ilişkilerinin önemli bir değişken olan bağlanma ilişkisinde meydana gelen travmatik bozulmaların eşler arasındaki ilişkiler açısından kritik bir öneme sahip olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda bağlanma yaralanmalarına müdahale etmek, çift ilişkilerinde yaşanan sorunları çözmeye önemli olacaktır. Bağlanma yaralanmalarına müdahale edebilmek için öncelikli olarak kuramsal yapısının ortaya koyulması gerekmektedir. Bu bağlanmada bağlanma yaralanmaları kavramının kuramsal yapısının ortaya konulması ve bağlanma yaralanmaları kavramının ölçülmesine yönelik bir ölçme aracı geliştirilmesi gerekli görülmüştür. Bu doğrultuda bu çalışma kapsamında çift terapileri ve romantik ilişkiler, psikolojik danışma ve psikoloji literatüründe yeni bir kavram olan bağlanma yaralanmalarının kavramsal yapısını ortaya koymak ve bağlanma yaralanmaları kavramının ölçülmesine yönelik bir ölçme aracı geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Bu çalışma ölçek geliştirme çalışmasına dayalı olarak Bağlanma Yaralanmaları kavramının yapısını ortaya koymaya yönelik betimsel bir çalışmadır. Betimsel çalışmalarda genellikle verilen ya da var olan bir durumu, olabildiğince tam olarak, belli standartlar çerçevesinde değerlendirmek ve duruma ilişkin olarak var olan yapıları, ilişkileri vs. ortaya koyulur. Bu tür çalışmalarda esas olarak incelenen durumu etraflıca tanımlamak ve açıklamak amaçlanır (Çepni, 2010; Büyüköztürk., 2008).

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu en az bir yıllık evli 234'ü kadın, 123'ü erkek toplamda 359 gönüllü katılımcı oluşturmaktadır. Çalışma grubunun seçilmesinde amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme; belirli, sınırlayıcı ve ulaşılması güç bireysel özelliklere sahip bireyler üzerinde yapılması uygun olan bir örnekle-

me tekniğidir (Erkuş, 2011). Araştırma grubuna ilişkin betimsel istatistik değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 1: Araştırma Grubuna İlişkin Betimsel İstatistikler

Değişken		N	%	Min	Max	X	S.S	Kayıp
Cinsiyet	Kadın	234	%65,2					
	Erkek	125	%34,8					
	Toplam	359	%100					
Yaş		353	%99,2	21	75	35,68	8,47	3
Eğitim Düzeyi	İlkokul	18	%5,0					
	Ortaokul	7	%1,9					
	Lise	40	%11,1					
	Lisans	218	%60,7					
	Lisansüstü	72	%20,1					
	Toplam	355	%98,9					4
Evlilik Biçimi	Görücü usulü	72	%20,1					
	Flört	245	%68,2					
	Diğer	38	%10,6					
	Toplam	355	%98,9					4
Evlilik süresi		357	%99,4	1	44	10,74	8,82	2
Çocuk sayısı		354	%98,6	0	6			5

Veri Toplama Araçları

Bu çalışma kapsamında veri toplamak amacıyla aşağıdaki ölçme araçları kullanılmıştır:

Görüşme Formu: Araştırmacı tarafından, Bağlanma Yaralanmaları Olay Listesi oluşturmak ve Romantik İlişkilerde Bağlanma Yaralanmaları Ölçeği'ne madde yazmak amacıyla oluşturulmuş 8 adet açık uçlu sorudan oluşan nitel görüşme formudur.

Kişisel Bilgi Formu: Bu çalışmada kullanılmak üzere araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim durumu, evlilik biçimi, evlilik süresi, sahip oldukları çocuk sayısı ve kendilerinin, eşlerinin ve çift olarak psikolojik yardım alıp almamalarına ilişkiler bilgileri bu "Kişisel Bilgi Formu" ile sorulmuştur.

Bağlanma Yaralanmaları Olay Listesi: Araştırmacı tarafından, ilişkisinde çeşitli problemler yaşayan evli bireyleri belirleyebilmek amacıyla, toplanan nitel verilerden yola çıkılarak evlilik ilişkisinde yaşanabilecek 31 olaydan oluşan bir liste oluşturulmuştur. Katılımcılardan bu olayları ilişkilerinde yaşama sıklıklarını 5li likert tipi derecelendirme ile puanlamaları istenmiştir.

Romantik İlişkilerde Bağlanma Yaralanmaları Ölçeği: Romantik İlişkilerde Bağlanma Yaralanmaları Ölçeği (RİBYÖ) evli bireylerin ilişkilerinde deneyimledikleri bağlanma yaralanmalarını belirlemeye yönelik olarak geliştirilmiştir. Ölçek 26 madde ve tek boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .97 olarak hesaplanmıştır. Tek boyutlu RİBYÖ varyansın % 54.26 açıklamaktadır.

İlişki Ölçekleri Anketi: Griffin ve Bartholomev (1994) tarafından geliştirilen ve Sümer ve Güngör (1999) tarafından Türkçeye çevrilip uyarlanan İlişki Ölçekleri Anketi, yakın ilişkiler bağlamında yetişkin bağlanma stillerini ölçmeyi amaçlayan bir ölçektir. Ölçek dört boyuttan (güvenli, kayıtsız, korkulu, saplantılı) ve 17 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin iç tutarlılık katsayıları .27 ile .61 arasındadır. Test tekrar test güvenilirliği ile edilen korelasyonlar .54 ile .78 arasındadır. Güvenli ve korkulu bağlanma stili alt boyutlarını içeren birinci faktör varyansın % 43'ünü, kayıtsız ve saplantılı bağlanma stili alt ölçekleri içeren ikinci faktör varyansın % 33'ünü açıklamaktadır.

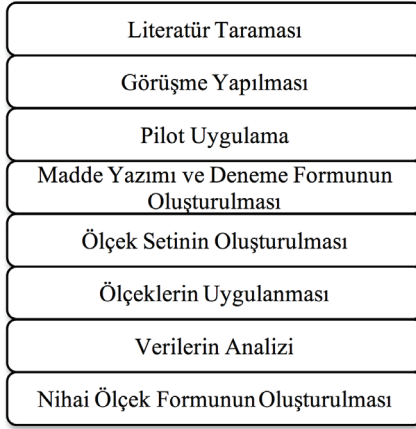
İkili İlişkiler Güven Ölçeği: Larzelere ve Hutson (1980) tarafından geliştirilen ve Çetinkaya, Kemer, Bulgan ve Tezer (2008) tarafından Türkçeye uyarlanıp çevrilen İkili İlişkiler Güven Ölçeği (İİGÖ), romantik ilişkisi veya evlilik ilişkisi olan bireylerin bu ilişkilerde yaşadıkları güveni ölçmeyi amaçlamaktadır. İİGÖ, 7 maddeden oluşan tek boyutlu bir ölçme aracıdır. Ölçeğin Cronbach alpha ile hesaplanan iç tutarlılık katsayısı .81'dir. Madde - artık korelasyonu ise, .38 ile .83 arasında değişmektedir. Ölçeği oluşturan 7 maddenin toplam açıklanan varyansı % 62 dir.

Verilerin Analizi

234 kadını, 125 erkek toplam 359 kişiden elde edilen veriler SPSS 21.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde Romantik İlişkilerde Bağlanma Yaralanmaları Ölçeği'nin yapı geçerliğini test etmek amacıyla Açıklayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda ölçek deneme formundan atılacak maddeler belirlenmiştir. Ölçek formundan çıkarılması gereken maddeler çıkarıldıktan sonra Romantik İlişkilerde Bağlanma Yaralanmaları Ölçeği toplam puanları elde edilmiştir. Ölçeğin ölçüt geçerliğine kanıt oluşturmak amacıyla ilişkili olabileceği düşünülen ölçek puanları ile ilişkilerini incelemek için Pearsons Momentler Çarpımı Korelasyonu kullanılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğine kanıt oluşturmak için de Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısına bakılmıştır. Son olarak da Romantik İlişkilerde Bağlanma Yaralanması kavramına ilişkiler bulguları ortaya koymak amacı ile Kişisel Bilgi Formu aracılığıyla veri toplanan değişkenlere göre karşılaştırmalar Bağımsız Örneklemeler İçin t-testi, Tek Yönlü Anova ve Pearsons Momentler Çarpımı Korelasyonu kullanılarak analiz edilmiştir

Bu çalışma Romantik İlişkilerde Bağlanma Yaralanması kavramının yapısını ortaya koymayı ve bu kavramın ölçülmesine yönelik bir ölçme aracı geliştirmeyi amaçlayan bir ölçek geliştirme çalışmasıdır. Bu doğrultuda araştırmada ölçek geliştirme süreci basamaklarına uygun olarak çalışmalar yürütülmüştür. Ölçek geliştirme, ölçülmesi amaçlanan özelliğe ilişkin olarak bireyi sadece ilgili özellik ile ilgili olarak uyaracak uyarıcılar takımını ve bu uyarıcılara uygun tepki kategorilerini oluşturma sürecidir (Erkuş, 2011). Ölçek geliştirme süreci ile ilgili bilgilerin yer aldığı bazı kaynakların (DeVellis, 2003; Tavşancıl, 2010; Erkuş, 2011; Şeker ve Gençdoğan, 2006) incelenmesinin ardından araştırmacı tarafından ölçek geliştirme sürecine ilişkin adımlar belirlenmiştir. Bu çalışmada izlenen ölçek geliştirme sürecine ilişkin adımlar aşağıdaki şekilde verilmiştir:

Şekil 1. İzlenen Ölçek Geliştirme Sürecine İlişkin Şekil



1. *Literatür Taraması*: Bağlanma yaralanmaları kavramı, bağlanma teorisi, duygu odaklı terapi literatürleri, bağlanma yaralanmalarının ölçmeye yönelik geliştirilmesi planlanan ölçek bağlamında taranmış ve incelenmiştir.

2. *Görüşmelerin Yapılması*: Literatür taraması ve incelemesine dayalı olarak, geliştirilmesi hedeflenen ölçeğin hedeflenen örneklem kapsamında kabul edilebilecek daha küçük bir örnekleme uygulanmak üzere 8 adet açık uçlu sorudan oluşan görüşme formu oluşturulmuştur. Oluşturulan bu görüşme formu en az bir yıllık evli ve 15'i kadın, 14'ü erkek olmak üzere toplamda 29 kişiye uygulanmıştır.

3. *Madde Yazımı ve Deneme Formunun Oluşturulması*: Yapılan görüşmelerden elde edilen veriler ve literatür taraması ve incelemelerine dayalı olarak, 30 maddeden oluşan ve 5'li likert tipi ölçek ile derecelendirilmesi istenen Bağlanma Yaralanmaları Olay Listesi (BYO) ve 52 maddeden oluşan 7'li likert tipi ölçek ile derecelendirilmesi istenen Romantik İlişkilerde Bağlanma Yaralanmaları Ölçeği (RİBYÖ) formları oluşturulmuştur. Formlara araştırmacı tarafından oluşturulan

Kişisel Bilgi Formu ve ölçüt geçerliliği kapsamında uygulanması planlanan İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) ve İkili İlişkiler Güven Ölçeği (İİGÖ) de eklenerek, araştırma kapsamında uygulaması yapılacak ölçek seti oluşturulmuştur.

4. *Pilot Uygulama:* Oluşturulan ölçek seti 3'ü kadın 2'si erkek toplam 5 kişiye pilot uygulama kapsamında uygulanmıştır. Pilot uygulama araştırmacı tarafından katılımcılara birebir uygulanmış ve katılımcılardan alınan geri bildirimler doğrultusunda BYO ve RİBYÖ formlarında düzenlemeler yapılmış ve ölçek setinin ortalama uygulama süresi belirlenmiştir.

5. *Ölçeklerin Uygulanması:* Pilot uygulamanın ardından son hali verilen ölçek seti en az bir yıllık evli 262 kadın, 148 erkek toplamda 410 kişiye uygulanmıştır. Uygulama sonrasında elde edilen veriler bağlanma yaralanmaları olay listesinde en az bir olay yaşadığını bildiren katılımcılar analiz için örnekleme dâhil edilecek şekilde, yani bağlanma yaralanmaları olay listesinde yer alan olaylardan herhangi birini yaşamadığını bildiren katılımcıların verilerini örnekleme dışı bırakacak şekilde düzenlenmiştir ve analiz için son olarak 234 kadın, 125 erkek toplam 359 kişiden elde edilen veriler kullanılmaya hazır hale getirilmiştir.

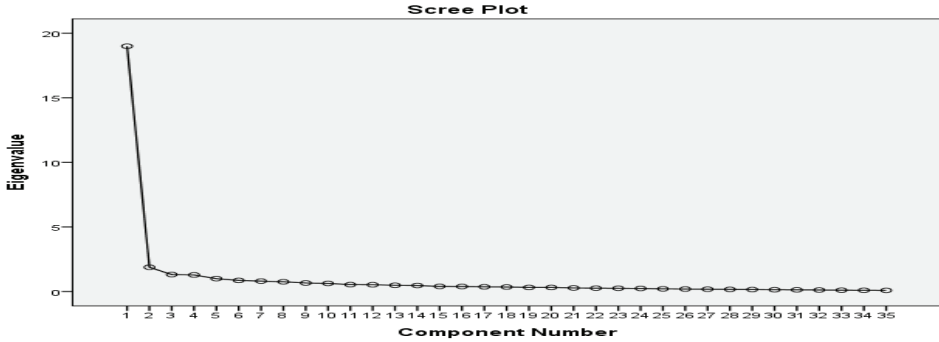
Bulgular

Romantik İlişkilerde Bağlanma Yaralanmaları Ölçeği'nin (RİBYÖ) deneme formunun uygulanmasından elde edilen verilerin, faktör analizi yapmaya uygun olup olmadığını belirlemek üzere ilk olarak Keiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlett testleri yapılmıştır. Hesaplanan KMO uyum ölçüsü değeri 0,964'tür. Bu değer kritik değer olarak kabul edilen 0,70'in üzerindedir. KMO istatistiklerinin 0,50'den büyük olması kabul edilebilir; 0,50 ve 0,70 arası ortalama; 0,70 ve 0,80 iyi; 0,80 ve 0,90 arası mükemmel ve 0,90 ve üzeri ise harika olarak kabul edilmektedir (Hutcheson ve Sofroniou, 1999). Ayrıca hesaplanan Barlett Küresellik Testi ise 17041,498 olup 0,001 düzeyinde anlamlıdır ($X^2_{1326}=17041,498$). Bu bulgulara göre, RİBYÖ'nin deneme formundan elde edilen veriler, faktör analizi yapmaya uygundur (Tabachnick ve Fidell, 2001).

RİBYÖ'nin deneme formundan elde edilen verilerin, faktör analizi yapmaya uygun olduğu belirlendikten sonra, deneme formunda yer alan 52 maddeye ilişkin olarak Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) yapılmıştır. İlk olarak 52 madde üzerinden herhangi bir faktör kısıtlaması yapılmadan AFA yapılmıştır. Bu faktör analizi sırasında Principal Axis Factoring ve Direct Oblimin Döndürme Yöntemi kullanılmıştır. Yapılan ilk AFA sonucunda elde edilen bulgulardan yola çıkılarak ilk olarak maddeler arası korelasyonu .80'den yüksek olan ve sonra da birden fazla faktöre aralarında .10 dan daha az fark olacak şekilde yük veren yani binişik maddelerin atılmasının ardından 2 faktörlü ancak faktörler altında toplanan maddelerin anlamlı ortak bir bütünlük oluşturmadıkları bir modele ulaşılmıştır. Bunun ardından faktör sayısı bire kısıtlanarak AFA yapılmış ve maddeler arası korelasyonun .80'den yüksek olduğu maddeler atılarak 35 maddelik tek faktörlü bir yapı elde

edilmiştir. Bu doğrultuda atılan maddeler şunlardır: 9, 14, 18, 19, 20, 27, 28, 30, 32, 36, 37, 40, 42, 45, 47, 49, 50. Bu tek faktörlü yapıda yer alan maddelerin madde faktör yükleri 0,88 ile 0,46 arasında değişmektedir. 35 maddeden oluşan tek faktörlü yapının açıkladığı varyans %54,26 olarak bulunmuştur. Yapılan AFA sonuçları aşağıda verilmiştir:

Tablo 2: RİBYÖ'nin Saçılım Grafiği



Tablo 3: Tek Faktörlü Yapıya İlişkin AFA Sonuçları

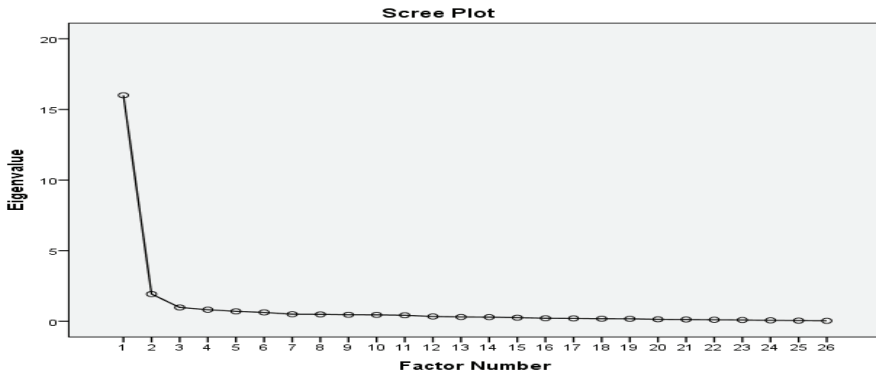
Madde No	Madde	Faktör Yüğü
44	Eşimle paylaştığım şeyler azaldı.	.88
23	Eşimle birbirimizden oldukça uzaklaştık.	.86
25	Eşimle yaşadıklarımızın ardından, kendimi terk edilmiş hissediyorum.	.85
22	Eşimle yaşadığım bu sorunlar canımı çok yakıyor.	.84
35	Eşimle bir daha asla eskisi gibi olamayız.	.83
38	Bu olaydan sonra, kendime güvenim azaldı.	.82
51	Eşim için önemli olduğumu hissetmiyorum.	.82
41	Eşim için önemli olduğumu hissetmiyorum.	.82
4	Eşime karşı duygusal boşluk yaşıyorum.	.82
31	Sürekli bu olayı düşünüyorum.	.81
10	Eşimle yakınlık kurmaktan kaçıyorum.	.80
26	Bu konuda, eşimin beni anlamadığını düşünüyorum.	.80
21	Evliliğimizin düzeleceğine dair umudum yok.	.79
17	Yaşadıklarımızı eşimin yeterince önemseydiğini düşünmüyorum.	.78
52	Eşimin bana değer verdiğini düşünmüyorum.	.77
46	Gerektiğinde eşimin benim için fedakarlık yapacağını düşünmüyorum.	.76
5	Eşime karşı hiçbir şey hissetmediğim (olumlu ya da olumsuz) zamanlar oluyor.	.76
24	Yaşadıklarımız, evliliğimizde onarılmaz bir yara açtı.	.76
8	Eşim tarafından tekrar incitilmekten korkuyorum.	.74
43	Evliliğe ailem üzülmesin diye katlanıyorum.	.74
16	Yaşadığımız bu sorunlar ile ilgili ne yapmam gerektiğini bilmiyorum	.72

15	Yaşadığımız bu sorunları çözmek için elimden bir şey gelmez.	.72
2	Olayı hatırlamaktan korkuyorum.	.72
48	Eşimle daha az vakit geçiriyorum.	.71
39	Bu olaydan sonra, kendi kendime yetmeye çalışıyorum.	.71
13	Yaşadığım kötü olaylarda/karşılaştığım sorunlarda eşimin bana destek olacağını düşünmüyorum.	.69
29	Yaşadıklarımızla ilgili kötü rüyalar görüyorum.	.69
6	Eşime güvenmiyorum.	.68
11	Eşimin, ihtiyaç duyduğumda yanımda olacağını düşünmüyorum.	.64
1	Bu olayla ilgili anılar rastgele aklıma geliyor.	.63
12	Zaman zaman olayla ilgili hiçbir şey hissetmiyorum.	.58
34	Olaya ilişkin düşünceler, rastgele ortaya çıkıyor.	.56
3	Yaşanan bu olayı hatırlamamaya çalışıyorum.	.52
7	Yaşanan bu olaya ilişkin duygularım değişkendir.	.47
33	Eşimi güvenli bir sığınak olarak görüyorum.	.46
Faktöre İlişkin Özdeğer		18.99
Açıklanan Varyans Değeri %		54.26

Yukarıdaki tablolar incelendiğinde, ölçeğin deneme formunda yer alan maddeler ile yapılan AFA sonucunda 35 maddeden oluşan tek faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Bu yapıda yer alan maddelere ilişkin madde faktör yükleri .88 ile .46 arasındadır. Yapının açıkladığı varyans ise %54,26 dır.

Daha sonra yapılan Açıklayıcı Faktör Analizi'nin farklı yöntemler kullanılarak denemesi amacıyla yeniden AFA yapılmıştır. Bu doğrultuda, RİBYÖ'nin deneme formunda yer alan 52 maddeden 26 madde aykırı değer olarak analiz dışı bırakılmıştır. Analiz sonucunda ölçek dışında bırakılan maddeler şunlardır: 4, 5, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 24, 26, 27, 28, 33, 34, 37, 38, 39, 46, 52. Aykırı değer olarak atılan maddeler sonucunda RİBYÖ'de 26 madde kalmıştır. Kalan 26 madde, Principal Axis Factoring ve Promax döndürme yöntemleri kullanılarak analiz edilmiştir. Bu analiz sırasında ölçek maddeleri 2 faktöre kısıtlanmıştır. 2 faktöre kısıtlanarak yapılan AFA sonucunda elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir:

Tablo 4: RİBYÖ'nün Saçılım Grafiği



Tablo 5: İki Faktörlü Olarak Elde Edilen Yapıya İlişkin AFA Sonuçları

Madde No	Faktörler ve Madde Faktör Yükleri
50	Eşim için önemli olduğumu hissetmiyorum. ,98
35	Eşimle bir daha eskisi gibi olamayız. ,95
49	Eşimin hayatında önceliğim olduğumu düşünmüyorum. ,92
42	Evliliğe çocuğum için katlanıyorum. ,92
51	Eşimin bana değer verdiğini düşünmüyorum. ,91
44	Eşimle paylaştığım şeyler azaldı. ,85
48	Evliliğimiz için çaba harcamıyorum. ,84
23	Yaşadığımız sorunlardan dolayı eşimle birbirimizden oldukça uzaklaştık. ,80
40	Bu olaydan/olaylardan sonra, eşime olan ilgim azaldı. ,79
36	Bu olayla/olaylarla ilgili olarak eşim, beni anlamak için yeterince çaba göstermiyor. ,79
25	Yaşadıklarımız evliliğimizde onarılamaz bir yara açtı. ,77
45	Eşimin benimle paylaştığı şeyler azaldı. ,77
21	Evliliğimizin düzeleceğine dair umudum yok. ,73
47	Eşimle daha az vakit geçiriyorum. ,73
43	Evliliğe ailem üzülmessin diye katlanıyorum. ,73
41	Eşimin davranışları/yaptıkları ile daha az ilgileniyorum. ,71
15	Yaşadığımız bu sorunları çözmek için elimden bir şey gelmez. ,62
2	Olayı/olayları hatırlamaktan korkuyorum. ,86
8	Eşim tarafından tekrar incitilmekten korkuyorum. ,79
3	Yaşanan bu olayı/olayları hatırlamamaya çalışıyorum ,77
32	Zamanımın çoğunda zihnim bu olay/olaylar aklıma geliyor. ,69
31	Sürekli bu olayı/olayları düşünüyorum. ,66
7	Yaşanan bu olaya/olaylara ilişkin duygularım değişkendir. ,64
1	Bu olayla/olaylarla ilgili anılar rastgele aklıma geliyor. ,61
29	Yaşadıklarımızla ilgili kötü rüyalar görüyorum. ,61
30	Eşimle ilgili daha çok bu olay/olaylar aklıma geliyor. ,60
	Faktör Öz değerleri 16,00 1,93
	Açıklanan Varyans 60,37 5,85
	Toplam Açıklanan Varyansın % 60,37 66,22

Tablo 6: RİBYÖ'nün Faktörler Arası Korelasyon Tablosu

Faktör Korelasyon Matrisi		
Faktör	1	2
1	1,00	,74
2	,74	1,00

Yukarıdaki tablolar incelendiğinde, ölçeğin deneme formunda yer alan maddelerden 26 tanesi aykırı değer olarak çıkarıldıktan sonra kalan 26 maddenin yapılan AFA sonucunda iki faktör altında toplandıkları görülmüştür.

Birinci faktör altında yer alan maddeler bireyin eşi ve ilişkisine dair ifadelerden oluşmaktadır. Birinci faktör altında 17 madde yer almaktadır. Bu maddelerin faktör yükleri ,98 ile ,62 arasındadır. Birinci faktöre ilişkin açıklanan varyans ise % 60, 37'tür. İkinci faktör altında yer alan maddeler, bireyin kendisine dair ifadelerden oluşmaktadır. İkinci faktör altında 9 madde yer almaktadır. Bu maddelerin faktör yükleri ise ,86 ile ,60 arasındadır. İkinci faktöre ilişkin açıklanan varyans ise % 5,85'dur. Ölçekte yer alan iki faktörün birlikte açıkladıkları varyans, % 66, 22 ve iki faktör arasındaki korelasyon katsayısı ise $r=,738$ 'dir. Faktörler arasında pozitif yönde yüksek korelasyon vardır.

RİBYÖ'nin AFA sonucunda tek faktörlü olarak elde edilen yapıya ilişkin iç tutarlık güvenilirliğine kanıt olarak hesaplanan Cronbach alfa güvenilirlik katsayısına ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 7: Tek Faktörlü Yapıya İlişkin Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayıları

Madde Sayısı	Cronbach Alfa
35	,97

Tablo 7'ye bakıldığında 35 madde ve tek faktörden oluşan yapıya ilişkin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı ,97 olarak hesaplanmıştır. Cronbach alfa güvenilirlik katsayısının en az ,70 olması beklenmektedir (Nunnally, 1978). Elde edilen bu katsayı kabul edilebilir düzeydedir ve ölçeğin iç tutarlılık güvenilirliğine sahip olduğunun göstergesidir.

RİBYÖ'nin AFA sonucunda ortaya koyulan iki faktöründe yer alan maddeler ve ölçeğin tamamında yer alan maddelere ilişkin olarak iç tutarlık güvenilirliğine kanıt olarak hesaplanan Cronbach alfa güvenilirlik katsayılarına ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 8: İki Faktör ve Ölçeğin Tamamına İlişkin Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayıları

	1.Faktör	2.Faktör	Ölçeği Bütünü
Madde Sayısı	17	9	26
Cronbach Alfa	,98	,91	,97

Tablo 8'deki değerlere göre, ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 1. Faktör için 0,98; 2. Faktör için 0,91 ve ölçeğin bütünü için 0,97'de. Cronbach alfa güvenilirlik katsayısının en az ,70 olması beklenmektedir (Nunnally, 1978). Elde edilen bu katsayılar hem her bir faktör için hem de ölçeğin tamamı için kabul edilebilir düzeydedir ve ölçeğin iç tutarlılık güvenilirliğine sahip olduğunun göstergesidir.

Tartışma

Bu çalışma kapsamında geliştirilmesi amaçlanan RİBYÖ'nin yapı geçerliğine ilişkin kanıtlar sunmak amacıyla Açıklayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. Yapı geçerliği için yapılan AFA sonucunda RİBYÖ'ye ilişkin olarak tek boyuttan ve iki alt boyuttan oluşan iki ölçek elde edilmiştir. Tek faktörlü yapıda yer alan maddelere ilişkin faktör yükleri .88 ve .46 arasında değişmektedir. Birinci faktörde yer alan maddelerin faktör yükleri .98 ile .62 arasında değişirken, ikinci faktörde yer alan maddelerin faktör yükleri .86 ile .60 arasında değişmektedir. Tabachnick ve Fidell'e (2001) göre her bir değişkenin faktör yükünün .32 ve üzerinde olması gerekmektedir. Aynı şekilde, .30 ile .40 arasındaki faktör yükü değerlerinin madde faktör yükleri bakımından alt sınır olarak kabul edilebileceği ifade edilmektedir (Neale ve Liebert, 1973; Cattell ve Baggaley, 1960). Bu bağlamda madde faktör yükleri açısından bakıldığında RİBYÖ için elde edilen her iki yapıda yer alan maddelerin madde faktör yüklerinin kabul edilebilir değerlerde olduğu görülmektedir.

RİBYÖ'den elde edilen tek boyuttan oluşan yapıya ilişkin açıklanan varyans değeri %54,26 olarak hesaplanmıştır. İki boyuttan oluşan yapıya ilişkin açıklanan varyans değeri birinci faktör için % 60,37; ikinci faktör için % 5,85 ve ölçek bütünü için % 66,22 dir. RİBYÖ'nin açıklanan varyansı sosyal bilimler için kabul edilebilir değerdedir. Scherer ve ark. (1988)'e göre, sosyal bilimlerde açıklanan varyansın %40 ile %60 arasında olması kabul edilebilir olarak görülmektedir. RİBYÖ için elde edilen her iki yapı için de açıklanan varyans değerleri sosyal bilimler için oldukça iyi bir değerdir.

Güvenirlige ilişkin kanıt sunmak amacıyla Cronbach Alpha değerlerine bakılmıştır. Tek boyutlu yapıya ilişkin olarak Cronbach Alpha değeri .97 olarak hesaplanmıştır. İki faktörlü yapıya ilişkin olarak da Faktör1'e ilişkin Cronbach Alpha değeri .98 , Faktör2'ye ilişkin Cronbach Alpha değeri .91 ve ölçeğin tamamına ilişkin hesaplanan Cronbach Alpha değeri .97 dir. Kline (1998)'e göre ölçümlerin güvenilirlik değerlerinin .70 civarında olması yeterli olarak görülmektedir. Bu doğrultuda RİBYÖ'ye ilişkin olarak elde edilen iki yapıya ilişkin olarak hesaplanan değerlerinin kabul edilebilir değerlerin oldukça üstünde olduğu söylenebilir.

İzlenen ölçek geliştirme süreci ve yapılan analizler sonucunda Romantik İlişkilerde Bağlanma Yaralanmaları Ölçeği'ne (RİBYÖ) ilişkin olarak tek boyutlu ve iki boyutlu olmak üzere iki modele ulaşılmıştır. Tek boyutlu model 35 maddeden oluşurken, iki boyutlu model 26 maddeden oluşmaktadır. Her iki ölçekten elde edilen geçerlik ve güvenirlige ilişkin değerlerin sosyal bilimlerde kullanılacak bir ölçme aracı için kabul edilebilir oldukları görülmektedir. Bu durumda kullanılacak ölçeğe karar verebilmek için bağlanma yaralanması kavramının literatürü incelenmiştir. Bağlanma yaralanmaları kavramına ilişkin olarak daha önce yapılan çalışmalar bağlanma yaralanmalarına ilişkin herhangi bir alt boyut önermemiştir. İki boyuttan oluşan yapıdan elde edilen boyutlar incelendiğinde boyutlarda yer alan maddelerin kuramsal olarak anlamlı ve açıklanabilir şekilde bir araya toplanmadığı görülmektedir. Bu durumda bağlanma yaralanması kavramının ölçül-

mesine yönelik olarak 35 maddeden oluşan tek boyutlu yapının kuramsal olarak daha kabul edilebilir olduğu görülmektedir.

Elde edilen RİBYÖ adlı ölçme aracı, sosyal bilimler açısından geçerlik bağlamında yapı geçerliği açısından incelenmiştir. Yapı geçerliği için yapılan analizler sonucunda RİBYÖ'nin madde faktör yükleri ve açıklanan varyansına ilişkin değerler, sosyal bilimler açısından literatürde ifade edilen kabul edilebilir değerlerin üzerindedir. Bu doğrultuda RİBYÖ'nin yapı geçerliğinin sağlandığı söylenebilir.

RİBYÖ, güvenilirlik açısından incelendiğinde Cronbach Alpha katsayısına bakılmıştır. RİBYÖ'nin Cronbach Alpha değerleri kabul edilebilir değerlerin oldukça üzerindedir. Bu doğrultuda RİBYÖ'nin güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

Romantik İlişkilerde Bağlanma Yaralanmaları kavramını ölçmeye yönelik bir ölçme aracı geliştirmeyi amaçlayan bu çalışma, kavram doğrultusunda oluşturulan deneme formu üzerinden yapılan analizlerle sınırlıdır. Bu bağlamda elde edilen ölçek yapılacak başka çalışmalarla test edilmelidir. Ayrıca bu çalışma, Romantik İlişkilerde Bağlanma Yaralanmaları kavramına ilişkin olarak Türkiye'de yapılan ilk çalışmadır. Bu kavrama ilişkin olarak yeni ve kavramın yapısını incelemeye yönelik yeni çalışmalar yapılmalıdır.

RİBYÖ deneme formu üzerinden elde edilen veriler, Açıklayıcı Faktör Analizine tabii tutulmuş ve yapılan analizler sonucunda tek boyuttan oluşan bir yapı ve 35 maddelik bir ölçek formu elde edilmiştir. Bu yapı ve ölçek formunu test etmeye yönelik olarak Doğrulayıcı Faktör Analizi çalışması yapılması, elde edilen yapıya ilişkin ek kanıtlar sunacağından yapılması gerekmektedir. Ayrıca yapılacak farklı çalışmalar ile ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları tekrarlanarak ölçeğin geçerli ve güvenilir olup olmadığına ilişkin yeni kanıtlar sunulabilecektir.

Romantik ilişkilerde bağlanma yaralanmaları kavramına yönelik olarak Türkiye'de yapılan ilk çalışma bu ölçek geliştirme çalışmasıdır. Romantik ilişkilerde bağlanma yaralanması kavramına yönelik kavram ile ilişkili olabilecek değişkenleri belirlemeye yönelik çalışmalar yapılabilir. Bu çalışmada geliştirilen RİBYÖ ile ilişkilerinde yüksek düzeyde bağlanma yaralanması yaşayan bireyler belirlenebileceği için bağlanma yaralanmalarını iyileştirmeye yönelik müdahale çalışmaları yapılabilir.

Kaynakça

AINSWORTH, M. S., & Bowlby, J. (1991). An ethological approach to personality development. *American psychologist*, 46(4), 333.

ARNETT, J.J. (1994). Sensation seeking: A new conceptualization and a new scale. *Personality and Individual Differences*, 16, 289-296. Arnett, J.J. (1997). Young people's conceptions of the transition to adulthood. *Youth and Society*, 29, 1-23.

ARNETT, J.J. (1998). Learning to stand alone: The contemporary American transition to adulthood in cultural and historical context. *Human Development*, 41, 295-315.

ARNETT, J.J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55, 469-480.

ARNETT, J.J. (2003). Conceptions of the transition to adulthood among emerging adults in American ethnic groups. *New Directions in Child and Adolescent Development*, 100, 63-75.

BARTHOLOMEW, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four-category model. *Journal of personality and social psychology*, 61(2), 226.

BRETHERTON, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, 28(5), 759.

BOWLBY, J. (1973). *Attachment and Loss: Separation Anxiety and Anger*.

BOWLBY, J. (1980). *Attachment and Loss: Sadness and Depression*. New York: Basic Books

BOWLBY, J. (1982). *Attachment and Loss: Attachment*

BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (Ed). (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

CATTELL, R. B., & Baggaley, A. R. (1960). The salient variable similarity index for factor matching. *British Journal of Statistical Psychology*, 13(1), 33-46.

ÇEPNİ, S. (2010). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*. Trabzon.

ÇETINKAYA, E., Kemer, G., Bulgan, G., & Tezer, E. (2008). The validity and reliability studies of dyadic trust scale. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 29, 65-74.

DEVELLİS, R.F. (2003). *Scale Development Theory and Applications*. London: SAGE Publications.

ERİKSON, E. H. (1994). *Identity: Youth and crisis* (No. 7). WW Norton & Company.

ERKUŞ, A. (2011). *Davranış Bilimleri İçin Bilimsel Araştırma Süreci* (3.baskı). Ankara: Seçkin

HAZAN, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of personality and social psychology*, 52(3), 511.

HUTCHESON, G. D., & Sofroniou, N. (1999). *The multivariate social scientist: Introductory statistics using generalized linear models*. Sage.

JOHNSON, S. M. (1996). *The practice of emotionally focused marital therapy: Creating connection*. Brunner/Mazel.

KALKAN, M. ve Yalçın, İ. (2012). Evlilik Öncesi Dönem ve Romantik İlişkiler. M.Kalkan ve Z.Hamamcı. (Ed.) *Evlilik Öncesi Psikolojik Danışma*. (ss.1-7). Ankara: Anı Yayıncılık

KLİNE, R. B. (1998). Principles and practice of structural equation modeling. The Guilford Press. New York.

MİLLİKİN, J. W. (2000). *Resolving attachment injuries in couples using emotionally focused therapy: A process study* (Doctoral dissertation, Virginia Polytechnic Institute and State University).

NEALE, J. M., & Liebert, R. M. (1973). *Science and behavior: An introduction to methods of research* (p. 85). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

NUNALLY, J. C., & Bernstein, I. H. (1978). Psychometric theory.

SCHERER, R. F., Wiebe, F. A., Luther, D. C., & Adams, J. S. (1988). Dimensionality of coping: Factor stability using the ways of coping questionnaire. *Psychological Reports*, 62(3), 763-770.

STERNBERG, R. J. (1986). A triangular theory of love. *Psychological review*, 93(2), 119.

SÜMER, N., Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örneklemleri üzerinde psikometrik değerlendirilmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-106.

ŞEKER, H. & Gençdoğan, B. (2006). *Psikolojide ve Eğitimde Ölçme Aracı Geliştirme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

TABACHNICK, B. G., & Fidell, L. S. (2001). Using multivariate statistics.

TAVŞANCIL, E. (2010). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

